

Porodica i dete: spolja i unutra

Prof.dr Jasna Veljković

Filozofski fakultet-Nikšić, Psihologija

“Koji je djavo na ovome svetu...Ljudi žive ko da nemaju majku”

- Ovo je jedna priča.
- Dvanaestogodišnji dečak živi u dva sveta.Svakodneвно prelazi iz jednog u drugi,izlaskom i ulaskom u malu kuću u nizu, sa koje se već ljušti bija, u koj živi sa ocem, majkom i tri sestre.
Ako kažemo da je kraj u kome živi skroman, blago je rečeno.

“Koji je djavo na ovome svetu...Ljudi žive ko da nemaju majku

- Prisutan je izvestan osećaj spokoja i reda u toj jednakosti, u kojoj je sve na svome mestu i postoji mesto z sve.
- Svaka kuća je fasada, spoljno lice koje malo govori o onome šta se nalazi unutra.
- Ponekad je ono što se nalazi unutra suptotno spokoju.
- Iza društvenih maski, često se kriju otudjene i nesrećne porodice, koje prete da se raspadnu već u narednoj krizi.

Koji je djavo na ovome svetu...Ljudi žive ko da nemaju majku

- Dečak živi upravo u takvoj porodici.
- Izvan kuće, dečak nalazi svet, naizgled neizmerno značajniji.
- Ima prijatelje sa kojima je na neki način bliskiji nego sa vlastitom porodicom.
- Opet, oni mu se čine i daleki i dugačiji, zato što je on drugačiji, bar u sopstvenim očima.

Maska

- Njegova maska kaže da je on “u redu”.
- I drugi dečaci su pod maskama.
- Uvek je na oprezu, jer zna da njegova porodica ima probleme koje njihove porodice nemaju.
- Poredi svoj dom, sa društvenim maskama svojih drugara.
- Onda vidi da je on na gubitku.

Spolja

- U sportu postiže uspehe, obožava takmičenja i naučio je tu što je potrebno za pobedu.
- Ostali nastoje da slede njegov primer.
- Školski život nije tako prijatan, dečak je pametan ali nije motivsan da uči.
- Nije mu stalo do nastave i ocena.
- Zadatke radi kad mora.

Unutra

- Piše veoma lepo.
- Druženje sa drugari, a bavljenje sportom i preživljavanje do sledećeg dana čine život tog dvanaestogodišnjaka-tamo napolju.
- Kad dodje kući, on ulazi u sasvim drukčiji svet i postaje sasvim drugačija osoba.
- Povučen je , mrzovoljan, deprimiran i emocionalno odvojen od porodice.

Kako je u kuci?

- Nema mobilni, ni kompjuter.
- Sedi sam u tišini, čak ulazi unutra kroz prozor svoje sobe da ne bi morao da prolazi kroz kuću.
- Roditelji i ne znaju da nakon što svi zaspu, on izlazi i skita ulicama.
- Malo spava jer se vraća tek pre svitanje.
- Jedva čeka da sati prodju i da podje u drugi svet, onaj u kojem bolje funkciniše, gde je angažovaniji, uspešniji.

Zašto se ovo dešava?

- Roditelji kažu psihologu: "Dovedite ga u red".
- Da li je to razmišljanje ispravno?
- Ni iz daleka.

- Kakvo god ponašanje ovaj dečko ispoljava , problem je u celoj porodici
- dete je najčeće žrtveno jagnje, koje na oltar psihoterapije dospeva jer pravi najviše buke a ima najmanje moći da prebaci teret na nekog drugog.

Kako psiholog da pomogne?

- Pokušaj da se detetovo ponašanje razume bez razgovora sa ostalim delom porodice - ne pije vodu.
- Svaki ozbiljan psihoterapeut to zna.
- Uđimo u kuću sa dečkom i pogledajmo šta je unutra.
- Tamo je život buran, nestabilan i neprevidiv.

Ožiljci na dusi

- Njegov otac je težak hronični alkoholičar.
- U emocionalnom smislu nedostupan je dečku i ostalim članovima porodice.
- Njih dvojica se žestoko sukobljavaju, dok se otac tih sukoba jedva seća.
- Ti sukobi ostaju urezani dečaku u duši.
- Otac je napustio dobar posao, dobio je otkaz zbog pića.

Stvarni život

- U novom poslu nije uspeo i to je dovelo porodicu do siromašenja.
- Život je “jalov” a jedna kriza sledi drugu.
- Obe sestre (starije), teže da se što više vežu za svoje mladiće, kako bi što pre otišle iz takve kuće.
- Majka radi ceo dan , u dve smene , da deca ne bi gladovala.
- Nikad nije tu a kad je tu umorna je.

Ništa se ne preduzima-tipična slika

- Trpi muževljev alkoholizam, ne retko i agresiju i ništa ne preduzima, jer to tako mora, navikla je da trpi.
- Dečak je blizak jedino sa njom i njih dvoje pričaju nekad do kasno u noć.
- To su lepi trenuci ali on ne može da joj kaže sve, da je ne bi povredio i razočarao.
- Svet ovog dečaka je turoban.

Porodica je važna

- Porodica je važna zato što je faktor koji odlučuje o ishodu, oblikujući naše životne stavove i dostignuća.
- Vaša porodica je imala odlučujući uticaj na što ste postali i šta mislite o sebi.
- Isto će biti i sa vašom decom.
- U tipičnoj porodici sa dvoje dece(4.članoj), postoji pet zasebnih ličnosti.

Kolektivna ličnost

- Moramo uračunovati i onu kolektivnu ličnost, ličnost porodice kao grupe.
- Kolektivna ličnost je zbir svih ličnosti, podisistema, uloga i pravila koja postoje, prihvaćenih vrednosti, zajedništva ili nedostatka istog, standarda, očekivanja, misli, uverenja.
- Kad se nešto dešava sa jednim članom porodice, bilo to bolest, neuspeh i sl., to se tiče cele porodice.

Moji roditelji nisu imali dece , pa neću ni ja.

- Deca koja nisu dovoljno socijalizovana, imaju problema a sa njima ima problema i njihova porodica.
- Ne poštuju autoritete, hijerarhiju.
- Ne umeju da kontrolišu impulse.
- Sebična su i krajnje zahtevna
- Ravnodušna prema bolu koji svojim ponašanjem nanose porodici.

Statistički podatak: 1/3 roditelja je rekla da se nikad ne bi odlučila ponovo da zasnuje porodicu

- Disfunkcija nesocijalizovane dece istovremeno kontaminira porodicu od koje su nevolje i potekle.
- To je začaran krug.
- I pored svega, porodica, uprkos svim medijima i sl, ostaje najjači faktor uticaja.

Plemenitost vaspitavanja dece

- Roditelj=mendažer sistema.
- Uravljate li uspešno, možete ostvariti idealnu porodicu i izbeći probleme razjedninjenosti koji se javljaju u mnogim porodicama.
- Roditelji često kažu:”Umro bi za svoju decu”.
- Ne treba umreti za decu već živeti za njih.

Važni faktori za idealnu porodicu

- Uči dete prema putu kojim će ići, pa neće odstupiti od njega ni kad ostari.

Priče Solomunove 22: 6

Stvoriti porodični sistem koji podstiče i prihvata

- Osnovna potreba svih ljudi je za prihvatanjem i pripadanjem.
- Ova potreba je najjače u porodici, više nego bilo gde.
- Zašto grupe, dobre ili loše u koje deca udju zadovoljavaju potrebu za emocionalnom sigurnošću, neke dece?
- Ako porodica ne zadovolji tu potrebu, deca će potražiti odobravanje i prihvatanje na drugom mestu.

Stvoriti porodični sistem koji podstiče i prihvata

- Lepo je kad se dete diči pripadnošću horu, baletskoj trupi, školi jezika...to su neke druge grupe...
- Ako u porodici postoji duh prihvatanja, deca se okreću svojim roditeljima.
- Porodica je jedan dugoročni, doživotni projekat.
- Ako startuje dobro, na dobrim osnovama , ima šanse da ishod projekta bude dobar.

Vreme za porodicu

- Promena navika-vreme za porodicu
- Porodični sastanci-poštovati vreme porodice
- Od početka pomagati deci da ostvare svoje ciljeve
- Poštovati njihove ciljeve
- Budite ono što jeste u porodici a ne ono što mislite da bi trebalo da budete
- Ne favoruzujte nikog.
- Stvarajte svoje porodične vrednosti.

Ponašanja roditelja i autoritet

- Niste uvek u pravu, deca imaju nepogrešiv osećaj za pravdu.
- Ne gubite kontrolu.
- Ukoliko se ne slažete u mišljenju sa decom, razgovarajte o tome.
- Ne vredjajte jedno drugog (partnera) niti svoju decu.
- Ružne reči (pogrdne) su zabranjene.
- Ukažite priznanje svakom članu porodice za njegova postignuća, ma koliko mala ona bila.
- Roditelji imaju autoritet i potrebni su kao figure autoriteta deci, drugare će naći u školi.

Podsticati ritam u porodicnom životu-uvoditi važne običaje i tradicije

- Stvorite osećaj porodičnog identiteta.
- Ustanovite standarde ponašanja.
- Budite odgovorni
- Uvedite važne običaje i tradicije
- Neka sve počinje i ostaje medju vama.
- Pričajte porodične priče.
- Ručajte zajedno kad god to možete.

Kako uvoditi rituale u porodičnom životu?

- Proslava ličnosti: ritual je obično usmeren na jednu ili više osoba sa namerom da se istakne njihova posebnost i sa namerom da neko identifikuje svoje kvalitete.
- Izdvajanje na posebno porodično mesto
- Rituali prelaska u novu etapu života (krštenje, ulazak devojčice u pubertet, srebrne, zlatne svadbe, godišnjice braka)
- Težnja ka boljem i zrelijem životu (diplome, mature, poslovi)

Aktivnost u komunikaciji

- Razgovoro i nebitnim stvarima
- Promena konteksta komunikacije
- Ulazak u svet onog drugog
- Razgovor o osetljivim temama
- Porodične mobe

Borba sa krizom

- U porodičnom životu nije pitanje da li će se desiti kriza, to se zna da će se desiti.
- Samo je pitanje-kada će se desiti.
- Neke krize stavarimo sami
- Neke dolaze od spolja.
Odakle god da kriza dolazi, to znači da u porodici nešto nije u redu.
- Ima porodica koje su podložne panici.

Kriza u porodici

- Takve porodice su hednikepirane sa svojim samoograničavajućim uverenjima
- Uverenja su izuzetno važna
- Ljudi u životu ostvaraju rezultate za koje smatraju da ih zaslužuju.
- Postoje porodice koje na kosntruktivan način izlaze na kraj sa problemima.
- Vodeći prinicip: izguraćemo i ovo, da nam bude bolje!

Porodica u krizi

- Napraviti plan za prevazilaženje krize
- Treba biti pripremljen za krizu, jer pre nego što naidje u svojoj silovitosti, ona se da nazreti... "krčka se".
- Ostatu pribran
- Otkloniti opasnost
- Baviti se problemom
- Zbijanje redova.
- Razgovori
- Održavanje normalnog porodičnog života
- Kontaktiranje onih koji mogu pomoći
- Otvorenost prema rešenjima
- Ne očajavati sa crnim predikcijama budućnosti

Porodično nasledje

- Roditelji često o mladjim naraštajima govore, kao da nemaju, ama baš nikakve veze sa njima.
- Haim Ginot
- Obrasci ponašanja stečeni u detinjstvu u primarnoj porodici prenose se u dalji život.
- Ta iskustva se odražavaju u potonjem životu bar na dva načina:

Porodično nasledje

1. Ljudi se ponašaju najčešće baš kao i njihovi roditelji, bez obzira što su to ponašanje kritikovali.
2. Ponašaju se sasvim suprotno od njihovih roditelja, dakle suprotstavljanje iskustvu i radikalno drukčiji izbor.
3. Obe krajnosti mogu da ostave trajne ožiljke na deci.
4. Porodica ostavlja zapis na deci.

Porodično nasleđe

- Deca ne biraju roditelje.
- Nisu kriva za tragedije koje su im se eventualno dogodile u detinjstvu.
- Odrasla osoba poseduje tu mogućnost da nauči da odabere reakciju na prošle događaje, traumatska iskustva...
- Prošlost je postojala, ne treba je negirati, ali ne treba život prošlost u sadašnjosti, već živeti ovde i sada

Profil porodičnog nasledja

- Ova vežba zahteva "autopsiju" odnosa koje su osobe imale sa roditeljima.
- Ako su roditelji živi, m ostvara se po strani sadašnji odnos.
- Ono na šta treba da odgovorimo je sledeće:
 - ❖ Najbolje osobine moje majke/oca su bile:

Profil porodičnog nasledja

- Najgore osobine moje majke/oca su bile:
- Kod svoje majke/oca najviše sam volela....
- Majka/otca mi je pokazivala ljubav tako što je...
- Kad sam bila uplašena , moja majka/otac bi
- Kad bi moja porodica nešto slavila, mi bi smo..

Profil porodičnog nasledja

- Moje najdraže uspomene na moju porodicu su
- Često sam se osežala najsigurnije kad bi majka/otac...
- Trenuci sa mojom porodicom, koje bi volela da zaboravim su...
- Kad bi došli u sukob, moji roditelji su...
- Majka /otac su mi iskazivali nežnost na sledeći način...
- Najdestruktivniji u mojoj porodici bili su...

Profil porodičnog nasledja

- Kad bi došli u sukob moji roditelji su
- Ono što sam najviše mrzela kod svoje majke/oca...
- Moj odnos sa majkom/ocem, konatminirao je moj sadašnji odnos sa mojom porodicom na sledeći način.....
- Da imam samo još jedan minut da kažem svojoj majci/ocu, rekla bi...
- Način na koji me majka/otac vaspitavala opisala bi kao....

Profil porodičnog nasledja

- Sruge osobe koje su u mom detinjstvu/adolescenciji bile značajne, bile su....
- Karakterističan način vaspitanja moje majke/oca koji uočavam u svom vaspitanju moje dece....
- Način vaspitanja moje majke/oca koji želim da izbegnem u vaspitanju moje dece...

Kad se sve sabere

- Identifikovati delove nasledja koji moraju da se promene
- Promene-postupci!
- Identifikovati samoporažavajuće unutrašnje reakcije
- Neprihvatljiv unutrašnji dijalog-nova reakcija

Stilovi Vaspitanja(autoritaran, egaliaran, popustljiv)

- Autoritaran:
- Roditelj:Ovako ćemo.Ovo moraš odmah da uradiš. Nma izlaska za vikend.
- Dete:Ali dogovorio sam se sa drugarima ovaj vikend da izadjemo
- Roditelj:učenje je važnije od izlaska.Kad sve završiš, pregeldaću pa ćemo videti....
- Autortitaran roditelj:direktan i odlučan, striktan u zahtevima i vremenskim okvirima koje postavlja detetu.Koristi izraze kao:dakle, sada ćemo, slušaj, moraš, hajde....

Egaliatni stil

- Roditelj: vidim da imaš puno da radiš za vikend
- Dete: da imam, sakupilo se puno toga a hteo sam da izadjem večeras sa društvom.
- Roditelj: možda mogu da ti pomognem da se organizuješ i za jedno i drugo. Hajde da popričamo o tome. Pomoći ću ti.

Popustljiv roditelj

- Vidim da imaš pune ruke posla za vikend.
- Dete: da odradiću to u nedelju.danas izlazim.
- Roditelj:pa znam da ćeš to odraditi u nedelju, važno da ne zaostaješ sa gradivom.ok.
- Popustilj roditelj, ne odredjuje detetu prioritete, slaže se sa njime, šta god dete kaže, ne suprtstavlja mu se.

Tipovi dece-stilovi vaspitanja

- Buntovno dete
- Kooperativno dete
- Pasivno dete
- Autoritativan roditelj
- Egalitaran roditelj
- Pasivan roditelj

